

MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

3) Banky a bankovní systémy

Základní definice

- **Banka** – finanční instituce, která přijímá vklady a poskytuje úvěry
- Ekonomické vymezení – banka obchoduje a provádí operace s penězi
- Právní vymezení – banka je instituce, která má bankovní licenci

Základní funkce banky

- poskytování úvěrů
- přijímání vkladů
- vydávání peněz: hotovostní (pouze CB) a bezhotovostní
- provádění plateb
- správa úvěrů, zprostředkování, zkvalitňování
- management aktiv a pasiv (likvidita)

Historie

- Místo vzniku bankovníctví
 - Itálie 2.pol. 13. století
 - Banka Banca Monte dei Paschi di Siena
- Počátek bankovníctví v českých zemích
 - 19. století
 - 1824 Česká spořitelna
 - 1. dubna 1926 Národní banka Československá

Bankovníctví jako proces půjček

- spojeno se vznikem peněz (komoditních)
- banky nebanky = kulturní instituce, které plnily určité bankovní funkce, nejčastěji poskytovaly půjčky
- chrámy, sýpky (obilné banky), trhy
- spojeno s rozvojem obchodu a směny zboží
- 18. stol př.n.l. Babylon - zákon o půjčce

Bankovníctví v Řecku a Římě

- staré Řecko - rozvoj půjček, validace peněz, směna cizí měny, vklady
- rozvoj kreditního bankovníctví - převoz peněz na delší vzdálenosti bez nutnosti fyzického převozu peněz = “bankovní síť” městských států
- starý Řím - kdo nedokáže splácet dluhy, stává se otrokem věřitele

Bankovníctví ve středověku a Itálie

- rozvoj “bank” a teritoriální expanze do vnitrozemí Evropy v 8. stol
- křížové výpravy 12. stol - potřeba peněz
- 13. stol italské městské státy razí mince a vznik prvních bank jako specializovaných institucí
- role templářů, židovské lichvy, papežské bankovníctví
- špatná pověst bankéřů, úvěry jsou špatné, špatná pověst mincovnictví

Vznik moderního bankovníctví

- Londýn
- obchod (zámořský) si vynutil potřebu bank - sítě obchodních kanceláří
- 1609 Amsterdamská banka
- bankovní síť vznikala v centrech obchodu, v přístavech: Londýn, Amsterdam, Hamburg
- bill of credit = úvěr = cenné papíry spojené se zámořským obchodem, financování lodí
- globální bankovníctví a finanční služby

Moderní bankovníctví

- kapitalismus = zisk jako motiv
- rozvoj obchodu = potřeba financování
- vznik bankovních sítí
- nestabilita bankovníctví
- vznik centrálního bankovníctví
- státní regulace bank
- bankovní systémy

Bankovní systémy

- **Bankovní systém** – souhrn všech bankovních institucí v dané zemi a uspořádání vztahů mezi nimi
- Institucionální složka BS
 - ekonomické (operace s penězi) a právní (má licenci) vymezení banky
- Funkční složka BS
 - organizace vztahů mezi institucemi

- ekonomický systém
- finanční systém
- bankovní systém

Bankovní systémy

- **Jednostupňový bankovní systém** – jediná banka plní funkci centrální banky, komerční banky a investiční banky a prakticky řídí činnost ostatních bank (centrálně plánovaná ekonomika)
- **Dvoustupňový bankovní systém** – centrální banka je oddělena od obchodních bank (tržní ekonomika)
 - Univerzální X specializovaný (obchodní vs investiční)
 - Otevřený X málo otevřený (počet zahraničních bank)
 - Pobočkový X unitární X propojený (pobočky)

Legislativní úprava bankovníctví

- Ústava České republiky: „Česká národní banka je ústřední bankou státu.“
- Zákon o bankách č. 21/1992 Sb.
- Zákon o ČNB č. 6/1993 Sb.
- <https://www.youtube.com/watch?v=HrQTBqxbNZ0>

Centrální banky

- Základní definiční znaky:
 - Emisní monopol na hotovostní peníze
 - <https://www.youtube.com/watch?v=Kydp1Uldi6Q>
 - <https://www.youtube.com/watch?v=0V6oYcpH6CU>
 - Provádění měnové politiky
 - Regulace bankovního systému

Proč existují centrální banky?

- moderní komerční banky vznikaly už od 17. století
- vznik centrálních bank až ve 20. století
- monopol a centralizace emise peněz
- zájem státu o kontrolu bankovního systému
- vlastní instituce pro státní transakce - vedení účtu pro stát
- zájem státu mít vlastní banku, která obstará zdroje do státní pokladny - úvěrování státu

Centrální banky

- Zásady činnosti centrálních bank
 - Nekonkuruje jiným bankám v obchodní činnosti
 - Je nezávislou institucí
 - Je bankou pro ostatní banky
 - Působí jako zúčtovací centrum pro ostatní banky
 - Monitoruje vývoj bankovního systému v zemi a dohlíží na něj
 - Sleduje cíl zdravé měny

Centrální banky

- Způsoby zakládání
 - Přeměnou existující soukromé banky (Švédsko)
 - Přidělením práva na emisi bankovek (Itálie)
 - Založením nové instituce (Anglie)

Rigsbank

- založena 1668 - jako náhrada za Stockholmskou banku (bankrot)
- zákaz vydávat bankovky
- pod státní správou, parlament
- založeny další banky - dominantní pozice
- tradiční funkce + transakce státu
- 1897 centrální banka - zákon na právo vydávat bankovky

Bankitalia

- vznik 1893
- bankovní skandály
- spojení tří významných italských bank
- dostaly zákonem právo na emisi bankovek
- nebyla přímo ustavena centrální banka, ale tato funkce logicky vyplývala ze zákona
- nemá monopol na emisi bankovek, ale postupně získává na trhu převahu
- monopol, správa státních účtů, nezávislost

Bank of England

- založena 1694 s účelem stát se státní bankou
- centrální banka s právem vydávat bankovky
- soukromá banka, nemá monopol na hotovost
- v polovině 20. stol postupně utlumuje komerční činnost, 1946 zestátněna

Centrální banky

- Funkce
 - **Makroekonomické** (měnová politika, devizová činnost, emise hotovostních peněz)
 - **Mikroekonomické** (platební styk, banka bank, banka státu, bankovní regulace a dohled, reprezentace v měnové oblasti)
 - <https://www.youtube.com/watch?v=o91ERVUCvvg>
 - https://www.youtube.com/watch?v=dXxmgHhXW_I

Měnová politika

- kontrola množství peněz v ekonomice
- stabilita cenové hladiny
- stabilita měny
- emise hotovosti
- emise bezhotovosti

Devizová činnost

- shromažďování devizových rezerv státu
- operace s devizovými rezervami za účelem výkonu měnové politiky
- zabezpečení devizové likvidity
- udržení hodnoty devizových rezerv
- ovlivnění úrovně devizového kurzu měny

Emise hotových peněz

- emisní monopol
- množství peněz v oběhu roste
- roste význam ale bezhotovostní emise

Banka bank

- bankéř pro ostatní banky
- přijímá vklady od komerčních bank
- poskytuje úvěry
- je garantem
- vede bankám účty
- zúčtování mezibankovní
- hlídá povinné minimální rezervy
- reguluje množství vkladů
- reguluje trh

Banka státu

- operace pro vládu
- operace pro další stupně státní moci:
samospráva, instituce, orgány
- správa státního dluhu
- úvěrování státního rozpočtu
- pokladní plnění státního rozpočtu

Bankovní regulace a dohled

- stanovování podmínek pro bankovní činnost
- hlídání jejich dodržování

Reprezentace státu v měnové oblasti

- MMF
- Banka pro mezinárodní platby
- skupiny Světové banky
- Evropský systém centrálních bank

Různé centrální banky

- stupeň samostatnosti: vysoký (ECB), střední (USA), nízký (Japonsko)
- hlavní cíle: cenová stabilita (ECB), měnová stabilita, ekonomický růst
- dohled: dominance (Itálie), střední (USA), nízký (ECB)
- forma vlastnictví: 100% státní (UK), nadpoloviční státní, podpoloviční státní (USA)
- ziskovost: vysoká (USA), zanedbatelná (EU)
- organizační struktura: jediná CB (EU), pobočky (USA)

Federal Reserve System

- založena 1913 na federativních základech
- 12 regionálních bank: Boston, New York, Philadelphia, Cleveland, Richmond, Atlanta, Chicago, St. Louis, Minneapolis, Kansas City, Dallas a San Francisco

Nichigin

- nejméně nezávislá CB
- založena 1882 Meiji
- kvantitativní uvolňování
- úrokové míry
- nestandardní nástroje měnové politiky
- jak stimulovat růst v Japonsku

ECB

- centrální banka eura
- 1998
- 19 členských států eurozóny
- další stupeň do bankovního systému
- silná nezávislost

Česká národní banka

- Ústřední banka České republiky a orgán vykonávající dohled nad domácím finančním trhem
- Hlavním cílem ČNB je péče o cenovou stabilitu

Nástroje měnové politiky centrální banky

- Nepřímé nástroje
 - Operace na volném trhu
 - Diskontní nástroje
 - Kurzové intervence
- Přímé nástroje
 - Pravidla likvidity
 - Povinné vklady
 - Limity úvěrů bank
 - Limity úrokových sazeb
- Přímé i nepřímé nástroje
 - Povinné minimální rezervy
 - Dohody, výzvy, doporučení

Banka (komerční)

- *právnícké osoby se sídlem v ČR, založené jako akciová společnost, které přijímají vklady od veřejnosti a poskytují úvěry a které k výkonu činnosti mají bankovní licenci*
- banka nesmí vykonávat jiné činnosti než ty uvedené v licenci

Banka - činnosti

- investování na vlastní účet
- finanční pronájem
- platební styk a zúčtování
- vydávání a správu platebních prostředků
- poskytování záruk
- finanční makléřství
- výkon funkce depozitáře
- směnárenskou činnost

Bankovní licence

- žádost ČNB
- návrh stanov
- základní kapitál 500 mil Kč, peněžité vklady
- žádost o pobočku také u ČNB
- harmonizační pravidla EU

Banka: organizační struktura

- statutární orgán
 - tříčlenný
 - vedoucí zaměstnanci banky
- dozorčí rada

Typy bank

- Obchodní banky
- Investiční banky
- Stavební spořitelny
- Hypoteční banky
- Speciální banky
 - Českomoravská záruční a rozvojová banka
 - Česká exportní banka

Obchodní bankovníctví

- Banky – podnikatelské subjekty
- Hlavní funkce bank
 - Finanční zprostředkování
 - Provádění platebního styku
 - Emise bezhotovostních peněz
 - Zprostředkování finančního investování

Investiční banky

- investice do cenných papírů
- poskytování dlouhodobých úvěrů
- obchody s delší splatností

Stavební spořitelny

- specializovaná finanční instituce
- financování vlastního bydlení
- přijímání vkladů (spořeni) a poskytování půjček
- státní podpora
- účelové vklady a účelové půjčky

Speciální banky

- Hypoteční banka
- Českomoravská záruční a rozvojová banka
- Česká exportní banka

MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Děkuji za pozornost